

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1915.

Andra kammaren.

Nr 86.

Torsdagen den 20 maj, e. m.

Kl. 7,30 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Herr talmannen gav på begäran ordet till

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet *V e n n e r s t e n*, som anförde: Innan jag går att lämna det svar på interpellation, som nu skall avgivas, ber jag att få förutskicka den anmärkningen, att svaret, som legat färdigt sedan åtskilliga veckor tillbaka, är avfattat på en tid, då man trodde att förhållandena skulle medgiva en utförlig behandling av ämnet. Då det först i går blev klart, att svaret lämpligen nu skulle kunna lämnas, har jag emellertid icke hunnit koncentrera detsamma, och nödgas därför anhålla om kammarrens överseende för dess utförlighet.

Svar å interpellation.

Ledamoten av denna kammare, herr Bäckström, har med kammarrens tillstånd till mig riktat frågan, huruvida riksdagen hade att förvänta, att Kungl. Maj:t med hänsyn till det lika olämpliga som orättfärdiga i det oajmna skattetrycket på landsbygden komme att vidtaga sådana åtgärder, att riksdagen hade att under innevarande valperiod motse något regeringsförslag till en kommunal skattereform, däri frågan om utjämning av de stora olikheterna i den kommunala beskattningen och om nedbringande av det mångenstädes abnormt höga skattetrycket finge den framskjutna plats, som dess vikt och nödvändigheten av dess snara lösning betingade.

Med anledning av denna fråga och de uttalanden i ämnet, varur densamma framgått, anhåller jag till en början att få med några ord beröra fortgången av reformarbetet, sådant detta hittills i sina huvuddrag gestaltat sig. Jag har så mycket hellre anledning att härom nu uttala mig, som jag därigenom blir i tillfälle att i vissa avseenden fullständiga den ärade interpellantens framställning.

Redan innan det statistiska utredningsarbete förelåg färdigt, som blev den närmaste följden av 1908 års riksdags skrivelse, hade år 1910 på föranstaltande av dåvarande chefen för finansdepartementet uppdrag lämnats åt sakkunnig person att till ledning för

Svar å interpellation.
(Forts.)

den kommunala skattereformen, såvitt denna funnes böra föranleda en omläggning av grunderna för själva den kommunala skattelagstiftningen eller således vad jag skulle vilja kalla den kommunala skatteregleringen utarbeta en översikt över kommunalbeskattningens utveckling och dåvarande gestaltning inom vissa främmande länder. Härjämte tillkallades mot slutet av året sakkunnige för att inom departementet biträda med planläggningen av den förestående reformen i det hela, ett arbete som i avvaktan på fullbordandet av den statistiska utredningen och nyssnämnda redogörelse för utländsk lagstiftning givetvis måste förutsättas bliva av allenast förberedande art. Härvid ingick såsom en förutsättning, åt vilken vid anhållan om bemyndigande att tillkalla de sakkunnige jämväl gavs uttryck, att i den mån förarbetena beträffande någon del av beskattningsrådet fortskridit så långt, att riktlinjer lagts för den vidare utformningen av lagstiftningen i denna del, arbetet därmed skulle överlämnas åt mera speciellt sakkunnige, därvid dock, med hänsyn till nödig kontinuitet i revisionsarbetet i det hela, någon eller några av kommunalskattesakkunnige borde såvitt möjligt deltaga.

I anslutning till detta direktiv anmälde i en i juni 1911 afgiven promemoria från kommunalskattesakkunnige, att efter verkställd undersökning vägskattefrågan syntes icke stå i det oskiljaktiga samband med reformproblemet i övrigt, att densamma icke i dess dåvarande skick lämpligen kunde särskilt för sig vidare beredas.

Denna framställning ledde till vägskattefrågans utbrytande ur det övriga reformarbetet så till vida, att den fortsatta revisionen i denna del uppdrogs åt en särskild vägkommission, i vilken en av kommunalskattesakkunnige ingick såsom medlem med bibehållande av sitt huvudsakliga uppdrag.

Till stöd för denna åtgärd, vilken beslöts den 29 september 1911, anförde chefen för finansdepartementet, huru som det utredningsarbete, som dithills ägt rum bekräftat det länge allmänt överklagade förhållandet, att väghållningsbesväret drabbade både tungt och ojämnt. Till en viss grad vore uppenbarligen ojämnheten och jämväl även skattetrycket att tillskriva en ojämn och bristfällig jordbruksfastighetstaxering ävensom en olikformig uppskattning av vägunderhållet in natura. Likaledes kunde det antagas, att en olikformig tillämpning av bestämmelserna om vilka vägar skulle anses såsom allmänna och förty bliva föremål för allmänt underhåll, bidragit till olikheten i skattetryck. Men av utredningsarbetet framginge dessutom oförtydligt att, även om man kunde i allt väsentligt råda bot för nu angivna orsaker till missförhållandet, kvarstode dock i allt fall en verklig ojämnhet i skattetrycket, som krävde kraftigare åtgärders vidtagande. För ernående av verklig skatteutjämning vore vid nu anförda förhållanden av nöden, att väghållningsbesväret överflyttades på de nuvarande väghållningsdistrikten till större vägkommuner, sammanfallande med lärens eller landstingens områden. Ytterligare med säkerhet påräknelig ojämnhet i väghållningsbördan syntes därefter kunna i avse-

vård mån undanröjas genom statsbidrag, vid vilkas bestämmande skattejämningsynpunkten borde bliva förhärskande eller åtminstone vinna beaktande i större grad än hittills. ¹Seur à interpellation.

(Forts.)

Med ledning av sålunda lämnade direktiv har sedermera reformarbetet på det beskattningsområde, som jag nu särskilt berört, så fortskridit, att alternativa förslag i ämnet kunna förväntas föreligga inom utgången av detta år. Av dessa förslag förutsätter det ena för sin tillämpning, att en jämväl i övrigt reformerad kommunal skattelagstiftning samtidigt kommer till tillämpning, medan det andra återigen i tillämpningsavseende ställts oberoende av denna eventualitet.

Återgår jag så till reformarbetet i övrigt, inriktades detta till en början huvudsakligen på en justering av grunderna för taxering av såväl jordbruksfastighet som annan fastighet och förelågo i båda dessa avseenden preliminära författningsförslag, då åt de sakkunnige till antalet två på hösten 1911 uppdrogs att bereda det regeringsförslag om provisorisk lindring medelst statsbidrag till särskilt skattetyngda kommuner, vilket framlades till antagande av 1912 års riksdag, men vilket icke vann riksdagens bifall.

Efter slutförande av sistnämnda uppdrag fingo de sakkunnige sig anförtrott att bereda ytterligare två betydelsefulla regeringsförslag, nämligen angående omläggning av skogsvårdsavgifterna och därav föranledd ändring i bestämmelserna om skogsaccis, vilka båda förslag ledde till lagstiftning vid 1912 års riksdag.

I syfte att erhålla förstärkning av arbetskrafterna och i anslutning till en tidigare gjord anmodan av dåvarande chefen för finansdepartementet att i korthet angiva, vilka frågor som under den kommunala skatteutredningen syntes böra komma under behandling, avgåvo de sakkunnige i februari 1912 en promemoria i ämnet angående huvudsakliga uppgifterna för utredningsarbetet.

Såsom sådana nämndes för det egentliga *skattelagsstiftningsarbetets* vidkommande bland annat frågorna om utarbetande av förändrade grunder för fastighetstaxeringen, om kommunal näringskatt, om statens kommunala skatteskyldighet, om skatteskyldighetens avvägning å olika beskattningsföremål, om ändrat taxeringsförfarande särskilt i syfte att tillföra taxeringsnämnderna ökat upplysningsmaterial och ökad kompetens för fastighetsuppskattningen och samtidigt minska ortsintressets nu alltför stora inflytande på uppskattningarna, som särskild skatt å värdestegring, eventuellt såsom skatt å oförtjänt stegring av själva jordens värde samt om skogsaccisens framtida ställning i det kommunala skattesystemet — allt frågor av den största betydelse för själva skatteomläggningen.

Vad vidare angår skatteutjämnningen *utöver* den, som kunde förväntas åvägabragt omedelbart genom en omläggning av grunderna för den kommunala beskattningen och beredande av garantier för en riktig tillämpning av dessa grunder, framhöllo de sakkunnige behövligheten av ett flertal undersökningar, *såsom* i vad mån kommuner borde och kunde sammanslås till förvaltningsenheter i alla eller vissa avseenden — i fråga om skolväsen och fattigvård m. m.

Svar å interpellation.
(Forts.)

— eller i vad mån vissa primärkommunerna nu påvilande förpliktelser lämpligen kunde överflyttas på landsting eller på särskilt för sådant ändamål inrättade större kommunala organisationer. Vidare ifrågakästades undersökningar, i vad mån inskränkningar borde göras i kommunernas självbestämningssrätt i fråga om upptagande av lån eller ifråga om den nu medgivna rätten att utan begränsning besluta utdebitering av kommunalutskylder, i vad mån rätt till fondbildning borde medgivas kommunerna i skatteutjämningsyfte, om ändring i gällande grunder för statsbidrags erhållande i syfte att därvid måtte i högre grad än hittills beaktas önskvärdheten av skatteutjämnning samt om anordnande av kontroll från statens eller annan bidragsgivares sida över sådana kommunernas förvaltningsåtgärder, till vilkas främjande bidrag lämnats. Slutligen erinrades, hurusom en kommunal skatteomläggning på andra grunder än den nu i huvudsak ensam bestående, nämligen bevillningen, givetvis komme att påkalla en revision jämväl av kommunallagarna.

Då det icke syntes lämpligt eller ens möjligt att låta arbetet i hela dess sålunda antydda vidd vila huvudsakligen endast på ett så ringa antal som två personer, framhöllö dessa angelägenheten av att en skatteberedning komme till stånd med genomförd arbetsfördelning, därvid särskilda underberedningar eller avdelningar finge sig uppdraget att under samverkan med huvudberedningen eller delegerade för denna verkställa erforderliga specialundersökningar.

Denna framställning föranledde emellertid icke annan åtgärd än dels förstärkning av de sakkunnige med ytterligare en ledamot utöver de två som dittills fungerat — hösten 1913 avgick emellertid sedermera en av de sakkunnige — och dels anordnande av samarbete mellan de sakkunnige och värdestegringssskattekommitterade. därvid detta samarbete, redan tidigare planlagt och beslutat med begränsning till frågan om nya grunder för fastighetstaxeringen, utvidgades att omfatta jämväl huvudgrunderna för ny kommunal skatteförordning att träda i bevillningsförordningens ställe.

Det utredningsarbete, som därefter från och med hösten 1912 med vissa avbrott för fullgörande av andra särskilda skattefrågors beredning bedrivits, har huvudsakligen haft till föremål frågan om omläggning av grunderna för den kommunala beskattningen och har arbetet numera så fortskridit, att förslag till bestämmelser om kommunal skattskyldighet och taxering kan åtminstone i huvudsak förväntas föreligga färdigt inom detta års utgång. För att möjliggöra arbetets påskyndande har efter anmälan sakkunnigt arbetsbiträde ställts till förfogande, varjämte åt särskild person uppdragits att utarbeta en sammanfattande redogörelse för utfallet av de rikets landsbygd omfattande enquêter i avseende å uppskattning av skogsmark och skog var för sig samt nu tillämpade grunder för uppskattning av jordbruksfastighets värde m. m., som på olika tider av de sakkunnige anordnats.

Mot den plan, som således i huvudsak hittills följts vid arbetet för kommunalskattefrågans lösning, har redan tidigare riktats samma erinran, som interpellanten nu gjort, nämligen att man vid en

planläggning, som sålunda låter vad jag kallat skatteregleringen gå före sådana anordningar som mera direkt åsyfta en utjämning genom minskning av skattebehovet eller annorledes, i själva verket gjorde sig skyldig till en *överskattning* av skatteregleringens betydelse. Vad man än på den vägen kunde vinna, skulle nämligen i allt fall betydande ojämnheter komma att kvarstå i skattetrycket kommunerna sinsemellan beroende närmast av olika tillgång på beskattningsföremål. Eller, för att uttrycka samma sak med andra ord, hur jämnt än ett befintligt skattetryck kan efter en skattereglering anses fördelat på de skattdragande inom en kommun, måste man dock alltid befara, att skattebördan i många kommuner blir större än skäligt är.

Svar å interpellation.
(Forts.)

Jag är fullt ense med interpellanten därom att kommunalskattefrågan för sin tillfredsställande lösning påkallar jämväl åtgärder i syfte att utjämna skattebördan mellan de olika kommunerna och att således enbart en skattereglering i den mening, varom jag ovan talat, måste befaras komma att icke visa sig göra tillfyllest för icke så få kommuner. Det synes mig också knappast kunna förnekas, att vid tidigare reformsträvanden på kommunalbeskattningens område i vårt land den direktå eller, såsom man efter dess avsedda *verkan* även kan kalla den, mellankommunala skatteutjämningen fått en alltför undanskjuten plats på reformprogrammet, om den än självfallet icke kunnat lämnas utan beaktande. Min mening är, att man här i själva verket har att räkna med i och för sig *likvärdiga* faktorer, båda av beskaffenhet att i största möjliga grad vinna beaktande. Härmed är emellertid ingenting avgjort i fråga om den *ordning*, vari lösningen av dessa båda huvuduppgifter lämpligen bör eftersträvas. Då interpellanten härvidlag synes vilja giva företrädet åt den mellankommunala utjämningen, måste jag finna, att han icke kan fränkännas benägenhet att i sin ordning *underskatta* den betydelse, som rätteligen torde böra tillmätas en skattereglering, för såvitt nämligen densamma göres effektiv. Härfor gör icke tillfyllest, att man sörjer för att exempelvis taxeringsvärdena å jordbruksfastighet bringas i bättre överensstämmelse med de värden, som ur beskattningssynpunkt böra åsättas dem. Hur välbehövlig och i utjämningsavseende betydelsefull än en sådan värdejustering här och var i och för sig bör bliva, måste uppenbarligen åt en skattereglering givas en större räckvidd bland annat i fråga om föremålen för den kommunala beskattningen. Vidare måste tillses, att den inbördes proportion, vari så väl de eventuellt nya som de hittillsvarande beskattningsföremålen bringas att deltaga vid fördelning av skattebehovet varder riktigt avvägd med hänsyn särskilt till graden av intressegemenskap med kommunen. En dylik anordning innebär tydligtvis för de hittillsvarande beskattningsföremålens vidkommande en jämkning av bidragsskyldigheten i den mån denna hittills icke varit på nyss antytt sätt riktigt avvägd. Ger man åt begreppet skattereglering denna innebörd, synes vid planläggningen av den kommunala skattereformen knappast kunna åt arbetet på denna reglering givas en plats i andra rummet. Ty om

Svar å interpellation.
(Forts.)

man innan principerna för en dylik skattereglering fastslagits, skulle gripa sig an med åtgärder i det syfte, som interpellantens framställning avser, skulle man säkerligen vad angår vissa högst betydelsefulla av dessa åtgärder sakna det fasta underlag utan vilket man måste åtminstone *äventyra*, att ändamålet med åtgärden förfelas eller i varje fall icke nås i önskelig grad. Jag syftar då närmast på frågan om grunderna för *statsbidrag*, en utväg som lär bli under alla förhållanden ofrånkomlig för bispringande av kommuner, som även *trots* en genomförd skattereglering komma att alltjämt framstå såsom över hövan skattetyngda. För att veta, till vilka kommuner statsbidrag rätteligen bör utgå, måste man uppenbarligen också veta, huru stort det verkliga skattetrycket är. Eljest kan ingen rättvisa skipas. Mot ett undanskjutande för närvarande av frågan om skattereglering inom kommunen talar givetvis för övrigt den omständigheten, att, såsom jag redan nämnt, arbetet på denna fråga numera fortskridit så långt, att ett omfattande förslag i ämnet är att snart förvänta.

Av vad jag här anfört framgår, att jag ingalunda hyser den meningen att med framläggande av nyssnämnda förslag, utredning skulle vara åstadkommen för lösning av kommunalskattefrågan i hela dess vidd. Mycket betydelsefulla frågor återstå ju ännu att undersöka och klarlägga. Jag erinrar om frågorna om överflyttande av vissa kommunala bestyr med därav följande utgifter för mera allmänna ändamål på staten eller på landsting eller särskilda kommunalbildningar, vilka då i sin ordning skulle kunna understödjas med statsbidrag i utjämningssyfte, samt frågorna om grunderna för dylika och andra statsbidrag till kommunerna. Vidare nämner jag de mera fristående frågorna om kommunsrätt att bilda skatteutjämningsfonder samt om beviljande av räntefria byggnadslån och villkoren därför.

I betraktande av vad ännu återstår, innan skattereformen i hela dess vidd kan anses föreligga i det skick, den givetvis bör äga för att föreläggas riksdagen, finner jag emellertid icke antagligt, att ett regeringsförslag omfattande hela ämnet skulle kunna förväntas framlagt under nu löpande valperiod. Däremot kan det måhända visa sig möjligt och lämpligt, att färdigberedda delar av reformen av mera fristående art utbrytas och göras till föremål för framställning om lagstiftning, utan hinder därav att reformen i sin helhet icke förts till slut. Jag ber kammaren slutligen mottaga min försäkran att i vad på mig må ankomma ingenting skall eftersättas för att det stora för hela vårt land så betydelsefulla reformverket snarast möjligt må kunna genomföras. Även om detta icke skulle kunna ske förr än under nästa valperiod, har detta reformarbete dock genomförts inom en tidrymd, understigande den tid, som åtgått i andra med vårt land överhuvud taget jämförliga länder med långt gynnsammare naturliga förutsättningar.

Härpå yttrade

Herr Bäckström: Herr talman! För det utförliga svar,

som herr statsrådet och chefen för finansdepartementet nu avgivit på min fråga angående den kommunala skattereformens läge för närvarande, anhåller jag härmed att få uttala mitt värdsamma tack. Önskligt hade ju varit, att herr statsrådet kunnat i det utförliga svaret på ett mera bestämt sätt ange, vilka direktiv beträffande kommunalskattekommitténs uppdrag och arbetsplan den nu sittande regeringen tänker giva, om det över huvud taget blir några andra än dem vi nu hört av den redogörelse herr statsrådet lämnat, vilken redogörelse ju innehåller i väsentliga delar detsamma som andra kammarens fjärde tillfälliga utskott fått upplysning om genom en förfrågan till kommunalskattekommittén.

Svar å interpellation.
(Forts.)

Det må här tacksamt medgivas, att särskilt ett uttalande uti herr statsrådets svar nämligen, att han för sin del ansåg, att för att åstadkomma rättvisa och vad billighet kräver ifråga om regleringen av skattetrycket olika kommuner emellan, vore nödvändigt utom andra åtgärder även speciellt sådana, som avsåge utjämning i egentlig mening de olika kommunerna emellan, inger vissa förhoppningar. Det har ju länge, som vi veta, arbetats för att få en sådan utjämning till stånd. Och ingen lär väl kunna förneka, att ett mycket orättvist skattetryck råder på en del ställen.

I det avgivna svaret fann jag dock icke allt vad jag velat finna i detsamma, men det innehöll åtskilligt av värde, vilket jag också tror att vi alla uppskatta.

Kommunalskattekommitterades skrivelse till utskottet, vilken jag nyss omnämnde, innehöll delvis detsamma som herr statsrådet nu framhållit, och det var just denna skrivelse som föranledde mig att framställa interpellationen. Ty av denna skrivelse fann jag, att kommitterade hittills sysslat med utarbetande av förslag till lagstiftning om den kommunala skattskyldigheten och taxeringen, och att förslaget härom beräknades bli färdigt innevarande år, men att kommitterade häri alls icke tagit hänsyn till det egentliga utjämningsproblemet. Och detta synes mig bestyrka, att det kommer att dröja en avsevärd tid, innan kommunalskattefrågan i sin helhet kan bli löst, och detta icke minst, när det gäller utjämning av skattebördan de olika kommunerna emellan, ty framlägges det nu ett förslag till ny förordning av nämnda slag, så är det givet, att detsamma skall behandlas på vederbörligt sätt genom att delgivas myndigheterna och därpå överarbetas samt föreläggas regeringen och riksdagen och sedan, som kommunalskattekommitterade angiva, prövas någon tid, och först därefter kan möjligen ett förslag till utjämning av kommunalskatten framläggas. Det är just det dröjsmålet, som jag anser vara olyckligt, ty kommunalskattefrågans snara lösning i utjämningshänseende motses med största intresse landet runt. De särskilt i denna kammare då och då återkommande motionerna och kammarens beslut helt nyligen med anledning av herr Hamiltons m. fl. motion i samma sak visa ju hän på ett starkt behov av att rättelse sker i det olyckliga förhållandet att de kommunala skattebördorna icke äro fördelade efter den ekonomiska bärkraften utan efter andra grunder, vilket gör att skatterna på många håll kännas

Scar å interpellation.
(Forts.)

ofantligt tryckande. Även må beaktas vad bevillningsutskottet uttalat i samband med behandlingen av frågor, som berörde kommunal-skatteproblemet. Utskottet framhöll synnerligen kraftigt, att förevarande frågors förnyade upptagande i riksdagen gav utskottet anledning till att i detta sammanhang framhålla nödvändigheten av att kommunal-skattekommitterades arbete snarast möjligt måtte föras till slut. Och för en snar utjämning har också länsstyrelsen i Jämtlands län nyligen uttalat sig, då den avgav utlåtande över folkundervisningskommitténs betänkande, i syfte att få en utjämning till stånd, vilken satte de fattiga kommunerna i tillfälle att bättre ordna sitt skolväsende. Det ena med det andra ger stöd åt den uppfattningen, att skatteutjämningsproblemet är en fråga av allra största vikt, vilket ju också herr statsrådet nyss medgav, och åt vilken han lovade ägna sitt intresse. Det är, säger jag, synnerligen viktigt, att detta utjämningsproblem nu tages upp på allvar, för att de hårdast tyngda landskommunerna må kunna bättre ordna sitt folkundervisningsväsende samt sin sundhets- och fattigvård, som på många håll, såsom vi alla veta, äro helt annorlunda än de borde vara.

Första kammaren har ännu icke fattat beslut med anledning av herr Hamiltons m. fl. motion angående utjämning av den kommunala skattebördan, men att döma av det utlåtande, som dess tillfälliga utskott avgivit, torde man kunna sluta, att medkammaren icke kommer att biträda denna kammarens beslut. Detta är i högsta grad beklagligt med hänsyn till behovet för de värst tyngda kommunerna att med det snaraste få åtminstone en provisorisk hjälp. Herr statsrådet har ju, det vill jag säga ännu en gång, på ett synnerligen tydligt sätt markerat, att han intresserar sig för att någon ting blir gjort i skatteutjämnande riktning. Det kvarstår dock hos mig den farhågan, att genom den plan kommunal-skattekommittén upprättat för sitt arbete, och för vilken vi här ha hört en mycket noggrann redogörelse i herr statsrådets interpellationssvar, denna utjämningsfråga befarar jag kommer att uppskjutas långt in i framtiden, och det är därför mycket beklagligt, om icke ett provisorium kan komma till stånd.

På samma gång jag ber att åter få tacka herr statsrådet för det avgivna svaret, vågar jag uttala den förvisningen, att den nuvarande regeringen, i enlighet med herr statsrådets yttrande nyss, skall göra vad göras kan för att påskynda de för kommunal-skattefrågan behöfliga förarbetena, som hitills — därom måste vi väl vara ense — varit nog så långsamma och förhållats, enligt vad jag tycker, onödigtvis. Och jag hoppas, att det i allt fall icke skall bli så, som jag nyligen såg uttalat i en riksdagskorrespondens i en tidning, där det med anledning av förstakammarutskottets ställning till frågan om den provisoriska hjälp åt vissa kommuner, vilken denna kammare redan beslutat, profeterades, att, såsom det hette, »nu får kommunal-skattekommittén efter detta slå sig till ro för många år framåt». Det vore det olyckligaste av allt. Jag tror ej för

min del, att det behöver leda därhän, men jag vill i alla fall ännu en gång säga, att här bör handlas och handlas snart.

Svar å interpellation.

(Forts.)

Herr Eriksson i Grängesberg: Om jag rätt uppfattade herr statsrådets svar, så har kommunalskatteskommittén ställt upp för sitt arbete ett program, som är, såvitt jag förstår, riktigt. Jag har för min del med stort intresse tagit del av den redogörelse, herr statsrådet lämnade, och jag kan icke uraktlåta att göra ett par erinringar eller rättare sagt understryka ett par önskemål. Om det är så, att arbetet skall bedrivas efter det program, som herr statsrådet nu skisserat, så är det tydligt, att det kommer att ta en ganska lång tid — och det har ju herr statsrådet inte heller stuckit under stol med.

Jag skulle då för det första vilja på det allvarligaste be herr statsrådet taga under övervägande, huruvida icke, om de sakkunniga arbetskrafterna ökades, arbetet kunde bedrivas i ett hastigare tempo. Skall det gå i samma långsamma takt som hittills, så få vi nog vänta mycket länge än, innan denna stora fråga blir löst, vilket ju alla ivrigt längta efter. Denna fråga har varit aktuell, så länge jag har varit riksdagsman, och kanske långt dessförinnan, och det är verkligen hög tid att någonting åtgöres. Mitt första önskemål är därför, att herr statsrådet tar under allvarligt övervägande, om icke arbetet kan forceras genom ökande av arbetskrafterna.

Mitt andra önskemål är ett understrykande av den tanke, som framförts, att man bör genomföra reformen temporärt. Så snart en del av utredningen föreligger framlägga den för riksdagen, detta dock såvida icke därigenom sönderbrytes det hela.

Jag ber också på det allra livligaste att herr statsrådet ville taga under övervägande, huruvida icke staten skulle kunna bispringa de hårdast tyngda kommunerna med en tillfällig hjälp. Det är klart, att om det av herr statsrådet skisserade programmet skall följas, så kommer det att dröja ännu många år, innan man kan tänka på att få någon definitiv utjämning till stånd. Men vi veta ju, att hur man än ser denna sak, och även om man tar i betraktande alla de faktorer, som inverka, så är det faktiskt en hel del kommuner, som lida oerhört av sina höga kommunalskatter, och de svåra förhållanden, som därav följa. Jag skulle därför vördsamt vilja hemställa, om icke herr statsrådet skulle kunna finna en utväg att från statens sida tillfälligt bispringa de mest skattetyngda kommunerna.

Herr Johansson i Trollhättan: Herr talman! Det är också en annan fråga, som enligt vad jag har mig bekant har överlåtit till samma kommitté, och vilken helt flyktigt vidrördes i interpellationssvaret.

Under 1908 års riksdag väcktes i denna kammare av dess dåvarande ledamot herr Larsson i Presstorp m. fl. en motion angående skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan »om utredning, huru och i vad mån skattskyldighet till kommunen, inom vilken staten köper

Svar å interpellation.
(Forts.)

fastighet eller industriell anläggning, bör utgöras för sådan av staten förvärvad egendom». I motiveringen till denna motion framhölls det oegentliga i att »staten skall vara befriad från att deltaga i den kommuns utskylder, varest den har sin egendom belägen, och där den driver rörelse», »ty därigenom håller de kommuners ekonomi på att förstöras, som förut erhållit stora skattetillskott av enskilda bolag; men sedan staten övertagit desamma och driver samma rörelse för egen räkning, erhåller kommunen ingenting» i ersättning, för vad den förut haft. Riksdagen förklarade i anledning härav, att riksdagen ingalunda ville »förneka, att då staten förvärvat fastighet eller övertagit rörelse som i enskild ägo lämnat betydande skattebidrag till en kommun, men som statsegenom icke är underkastad kommunalutskylder, ganska avsevärda rubbningar kunna ske i kommunens inkomster». Riksdagen såg också en fara föreligga »att dylika rubbningar, där de inträffa, skola kunna få en för den enskilda kommunens ekonomi verkligt tyngande karaktär». På grund härav anhöll riksdagen i sin skrivelse om utredning, »under vilka förutsättningar och i vad mån kommun, inom vilken staten förvärvat fastighet eller industriell anläggning, må kunna tillerkännas bidrag från staten för bestridande av vissa kommunalutskylder samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan giva anledning».

Då man antog, att det skulle taga lång tid, innan denna utredning bleve färdig, vilket också visade sig bliva fallet, och på grund av de ekonomiska rubbningar, som uppstodo i synnerhet för den kommun, som jag tillhör, nämligen Trollhättan, där staten köpte en del stora anläggningar, framlade Kungl. Maj:t för riksdagen en proposition om ett årligt anslag av 11,000 kronor under fem år såsom ersättning — ehuru jag för min del får säga ingalunda full ersättning — för vad kommunen förlorade i skattebidrag från de enskilda bolagen. Vederbörande utskott avstyrkte denna proposition med den motivering, att man ville avvakta den pågående utredningen. Efter livliga debatter i båda kamrarna avslög första kammaren utskottets hemställan och biföll den kungl. propositionen under det att däremot andra kammaren biföll utskottets hemställan om avslag på den kungl. propositionen. I den livliga debatt, som fördes i denna kammare, framhölls till och med av herr Andersson i Skivarp, att kommunen hade fått stora gåvor, och att ingen orätt hade vederfarits densamma. Förslaget föll sedan i den gemensamma voteringen.

Den riksdagsskrivelse, som jag nyss omnämnde, avgick till Kungl. Maj:t i april 1908, under det att den skrivelse, på grund varav kommunalskattekommittén tillsattes, icke avlämnades förrän år 1910. Kommittén tillsattes, tror jag, i november 1910. Men först år 1911 överlämnades den förstnämnda skrivelsen till kommittén.

Det är klart, att detta samhälle har samma skatteobjekt som städer och industrisamhällen i allmänhet och i ifrågavarande avseende är fullt jämförbart med dem. På grund härav skall jag be

att få andraga ett exempel, hur skatterna sprungit i höjden, sedan staten där övertog en del anläggningar. Jag kan icke uppgiva siffrorna exakt, men jag tror, att vid den tid, då staten övertog dessa anläggningar, var det minst 60 städer, som hade högre skatt än denna kommun. År 1911 var det endast 26 städer, som hade högre skatt, och år 1915, endast två, men att märka är, att skillnaden endast var beträffande den ena staden 20 och beträffande den andra 10 öre per bevillningskrona. Det är en alldeles oerhörd förlust, som gjorts på grund av statens ingripande. Och huru behjärtansvärt och brådskande det må vara med en reform på de områden, som interpellationen direkt gäller, så kan man säga, att även i detta fall föreligger en mycket viktig angelägenhet, ty detta är en kommun, som också drabbas mycket hårt. Här är det stora skatteobjektet, varpå samhället byggts upp, och har staten genom dess övertagande ryckt bort grunden för samhällets ekonomiska bärkraft. Då riksdagens skrivelse åsyftar statens skyldighet att betala skatt i vissa fall, skulle jag vid detta tillfälle vilja göra en vördsam hemställan till herr statsrådet, om ej denna del kunde lösas vid sidan av det egentliga uppdrag, som kommunalskatteskommittén har, utan att detta inverkade något menligt på frågans lösning.

Svar å interpellation.
(Forts.)

Herr Branting: Herr talman! På samma gång jag naturligen instämmer i den vädjan, som riktats till herr finansministern, att göra vad göras kan för att ytterligare påskynda arbetet på det, som kallas för kommunalskattereformen, så måste jag med anledning av den redogörelse av herr finansministern, till vilken vi nyss med intresse lyssnat, fråga mig, om det skulle vara alldeles nödvändigt, att alla dessa frågor vänta på varandra och vänta på sin fullständiga utredning, innan, som hans ord föllo, de kunna föreläggas riksdagen. Det blir då så, att vi ej kunna få fram någon av dessa stora frågor förrän under nästa valperiod. Det omnämnde han ju med prisvärd öppenhet. Det vill dock förefalla mig, som om det skulle kunna vara tänkbart, att denna fråga skulle kunna delas itu på det viset, att den fråga, som rör den utjämning, som kan äga rum av bördorna inom varje kommun, blir tidigare utredd och i vissa viktiga avseenden färdig till avgörande, så att den kan föreläggas riksdagen, medan däremot den utan tvivel mycket invecklade och ännu icke i sin utredning så långt hunna frågan om, hur man skall kunna åstadkomma en utjämning mellan kommunerna, måste vänta något på en mera definitiv lösning.

Den sistnämnda av dessa båda frågor har av naturliga skäl i de mera skattetyngda kommunernas intresse på grund av den verkliga nöd, som mångenstädes råder, alldeles särskilt ådragit sig riksdagens uppmärksamhet på senare tid, och det har ju gjorts försök, som icke medfört något resultat, att åstadkomma en provisorisk lösning. Jag vill hoppas, att dessa försök att i avvaktan på den fullständiga utredningen kunna provisoriskt göra något för de mest betungade, icke måtte uppgivas. Men på samma gång vill jag, som sagt, uttala den förhoppningen, att man för denna viktiga sida av

Svar å interpellation.
(Forts.)

kommunalskatteproblemet icke måtte förbise den andra sidan, som också har sin ofantligt stora betydelse, nämligen utjämningen medborgarna emellan inom samma kommun. Det är nog nödvändigt att det ena göra och det andra icke låta, och om det skulle visa sig vid fortsatt inträngande i detta ämne, att dessa båda huvudgrupper av frågor dock icke ha så nära samband, att man icke med fördel kan gripa sig an med den ena, utan att den andra samtidigt är klar, ber jag att få anbefalla till uppmärksamhet, att vi förr än innan nästa valperiod måtte få fram ett förslag, som syftar till den nu av mig antydda utjämning, som för så många medborgare är synnerligen angelägen. Detta är ett krav, som också borde göra sig gällande här i kammaren vid sidan av de mycket skattetyngda kommunernas fullt befogade krav att bli hjälpta ur sin svåra ställning.

I detta anförande instämde herrar *Källman*, *Flognfält* och *Tengdahl*.

Herr Hamilton: Herr talman! Man kan icke annat än vara herr finansministern tacksam för det löfte, som han avgav, att ägna frågan det allra största intresse. Men jag måste tillika bekänna, att det var med vemod man hörde den redogörelse, som avgavs, och den utsikt, som herr finansministern framlade för oss, att vi skulle få vänta på lösningen under ett flertal år. Kommittén har ju nu arbetat under åtta år, och således skulle hela dess arbete upptaga en tid av elva till tolv år. Och detta problem är likväl ett bland de viktigaste vi ha att lösa. Kommunerna äro synnerligen skattebetungande. Anledningen härtill är, att en stor del av dem icke har någon ekonomisk bärkraft. Men däremot har staten pålagt dem oerhörda bördor och följden härav är, att det rörliga kapitalet, de rörliga skatteobjekten söka sig från dessa skattetyngda kommuner till dem, där skatten är lägre. Med kapitalet försvinner också befolkningen och där ha vi en bland orsakerna, varför landsbygden på sina håll så avfolkas som nu sker. En följd också av de bördor, som staten lagt på dessa kommuner, är, att de ej kunna fullgöra de åligganden, som staten pålagt dem, nämligen att sköta sitt skolväsen och sin fattigvård på tillbörligt sätt.

Jag skulle vilja därför hemställa till herr finansministern, huruvida icke, när det nu erfordras så lång tid, innan förslaget till reformen i dess helhet kan föreläggas riksdagen, om det ej vore möjligt att få framlagt en provisorisk lösning av frågan, som även kunde bidra till att få skolväsendet på landsbygden något bättre ordnat än nu. Jag föreställer mig, att den lämpligaste provisoriska åtgärd, som kan vidtagas, är den, att staten ökar bidraget till folkskolorna. Det är visserligen sant, att somliga kommuner då finge detta bidrag utan att behöva det, men, om man lade skatten på hela landet och på inkomst- och förmögenhetsskatten, finge de kommuner, som erhöle skattebidrag, även bidra till det hela. Säkerligen, herr finansminister, väntar hela landet eller åtminstone en

stor del av landsbygden att få frågan fort löst, och kan det ej ske snarast i hela dess vidd, så vill jag värdsamt hemställa, att herr finansministern vidtager åtgärder för att få de värsta svårigheterna avhulpa.

Svar å interpellation.
(Forts.)

§ 2.

Anmälades ett från första kammaren överlämnat protokollsutdrag, nr 419, innefattande delgivning av nämnda kammares beslut rörande dess andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 13 i anledning av andra kammarens beslut angående väckt motion om anordnande av andra kammarens justeringsrum till rum för förtroenderåden inom två av andra kammarens partier.

Detta ärende blev på begäran bordlagt.

§ 3.

Vidare anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från statsutskottet:

nr 109, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i gällande avlöningsreglemente för tjänstemän vid statens vattenfallsverk;

nr 110, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående användande av viss del utav de till nyanskaffning av krigsfartygsmateriel under åren 1915—1919 avsedda medel;

nr 111, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående användande av överskott i djurgårdskassan till vissa byggnads- med flera arbeten vid Ulriksdals, Haga och Drottningholms slott m. m.;

nr 112, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till vissa diplomatiska och konsulära tjänstemän i utlandet för kursförlust i anledning av kriget;

nr 113, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anställande av en mariningenjörsstipendiat över stat;

nr 114, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag av lånemedel för gäldande av kostnader för införandet av statsmonopol å tobakstillverkningen i riket; och

nr 115, angående de i 63 § regeringsformen föreskrivna kreditivsummor; samt

från jordbruksutskottet:

nr 139, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om bidrag av statsmedel till kostnaderna för indelning, förbättring och underhåll av enskilda vägar å landet m. m.;

nr 140, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående till Hudiksvalls stad av kronans rätt till gamla läroverks-tomten i Hudiksvall med därå uppförda byggnader m. m.;

nr 141, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående driftkostnader under år 1916 för egnahemslånefonden;

nr 142, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag för år 1915 till parallellundervisning vid lantmannaskolan å Fridhem i Malmöhus län;

nr 143, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av förra militiebostället Bökås nr 1 i Jönköpings län;

nr 144, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning till staden Åmål av tre kronolägenheter;

nr 145, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillsättning av förste lantmätartjänsten i Stockholms län;

nr 146, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till lotsverket av visst område å Södra Djurgården för anordnande därstädes av förrådslokaler m. m.;

nr 147, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till statens lantbrukskonsulent i England för kursförlust i anledning av kriget; och

nr 148, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av odlingslägenheter m. m. i trakterna ovan odlingsgränsen i Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker.

§ 4.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets memorial:

nr 117, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om särskild ersättning till vissa för undergående av reservbefälsutbildning inkallade värnpliktiga;

nr 118, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående understöd åt Sveriges frivilliga landstormsorganisationer; och

nr 119, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om arvoden till de vid innevarande riksdag hos kamrarna, de ständiga och tillfälliga utskotten samt riksdagens kansli anställda tjänstemän och vaktmästare, vilka inkallats till militärtjänstgöring;

sammansatta stats- och lagutskottets nr 1 memorial, nr 2, angående ersättning dels åt den, som inom utskottet biträtt vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 139, med förslag till lag om ändrad lydelse av 7, 16, 20 och 23 §§ i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring m. m., ävensom i ämnet väckta motioner, dels ock åt utskottets sekreterare och vaktbetjäning;

bevillningsutskottets memorial och betänkande:

nr 38, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande nr 35, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om krigskonjunkturskatt, dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 39, i anledning av väckt motion om sättet för eventuellt ut-

tagande av medel till bestridande av ifrågasatt anslag till fältmäs-
sig utredning av landstormen; och

nr 40, angående ersättning åt av utskottet vid handläggning
av vissa ärenden anlitade biträden;

lagutskottets utlåtande, nr 55, i anledning av dels Kungl.
Maj:ts proposition med förslag till lag om talan i viss ordning an-
gående rätt till strömfäll, dels ock i ämnet väckt motion; samt

jordbruksutskottets memorial:

nr 70, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande
väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående vidtagande
av åtgärder för skyddande av de på rekognitionshemman och under
bruk skatteköpta hemman befintliga och förutvarande åbors och lä-
genhetsinnehavares rättigheter m. m.;

nr 71, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i anledning
av Kungl. Maj:ts propositioner nr 6 angående driftkostnader under
år 1916 för statens domäner och nr 71, angående avlöningsstat för
skogsstatens ordinarie personal m. m.; och

nr 72, angående ersättning åt revisionssekreteraren B. Eric V.
Lilienberg, vilken såsom särskild sekreterare biträtt utskottet vid
behandling av Kungl. Maj:ts propositioner nr 69, med förslag till
förordning angående utsyning av viss skog inom Västerbottens och
Norrbottens läns lappmarker, nr 70, med förslag till förordning
om förekommande av överdriven avverkning å ungskog inom de
delar av Västerbottens och Norrbottens län, som ej tillhöra lapp-
marken, samt nr 71, angående avlöningsstat för skogsstatens ordi-
narie personal m. m. ävensom de i anledning av nämnda proposi-
tioner väckta motioner.

§ 5.

Ordet lämnades nu till herr vice talmannen D. P e r s s o n, som
yttrade: Jag ber att få hemställa, att kammaren behagade besluta
den ändring beträffande föredragningslistan för nästkommande lör-
dag, att först bland två gånger bordlagda ärenden uppföres banko-
utskottets utlåtande nr 39 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition
med förslag till lag om ändrad lydelse av 5 och 6 §§ i lagen den 11
oktober 1907 angående civila tjänsteinnehavares rätt till pension
m. m. och sedan övriga ärenden i nu förekommande ordning.

Denna hemställan bifölls av kammaren.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 8,33 e. m.

In fidem
Per Cronvall.